

Lääkkeiden tarkoituksen- mukainen käyttö on KANSALAISTAITO

Jokainen tarvitsee joskus lääkkeitä. Tutkimuksista kuitenkin tiedetään, että lääkkeiden käyttö ei ole aina ongelmaton. Suurin osa lääkkeiden käyttäjistä haluaa saada parhaimman mahdollisen hyödyn lääkkeestään ja välttää haitat. Lääkkeiden tarkoituksenmukainen käyttö onkin kaikkia koskettava kansalaistaito.

Lääkekasvatus on lääkkeiden oikean ja tarkoituksenmukaisen käytön opettamista lapsille. Vanhemmillä on tässä luonnollisesti päävastuu. Terveystieteiden ammattilaiset neuvovat ja opastavat lasta tiettyyn sairauteen tai oireeseen määrätyn lääkkeen käytössä.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan myös kouluissa opetetaan lääkkeiden tarkoituksenmukaisen käytön perusteita (Opetushallitus 2004). Fimean viime tammiukuussa avaama lääkekasvatussivusto näyttää, mitä se käytännössä tarkoittaa. Myös terveystieteiden ammattilaiset voivat käyttää lääkekasvatussivuston materiaaleja käydessään kouluilla pitämässä lääkekasvatustunteja.

Lääkekasvatus liittyy moneen eri oppiaineeseen

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa lääkekasvatus mainitaan ympäristö- ja luonnontiedon oppiaineessa 1.–4.-luokilla: "Lapsi osaa kuvata tavallisimpia sairauksia, niiden oireita ja itsehoitoa; hän tietää lääkkeiden käytön perussääntöjä" (Opetushallitus 2004).

Yläkoulussa lääkekasvatus mainitaan osana terveystiedon oppiainetta: "Nuori osaa tehdä havaintoja tutkimuksistaan ja oireistaan ja tietää lääkkeiden tarkoituksenmukaisen käytön perusteet sekä osaa käyttää keskeisiä terveyden ja sairauteen liittyviä käsitteitä sekä

käyttää ja arvioida kriittisesti erilaisia terveystiedon tiedonhankintalähteitä.”

Aiheena lääkekasvatus liittyy moniin eri oppiaineisiin, ja sitä on tarkoituksenmukaista opettaa osana laajempia kokonaisuuksia. Tällaisia luontevia kokonaisuuksia ovat esimerkiksi itsehoito tai kansansairauksien hoito terveystiedon oppiaineessa. Biologian oppiaineessa voidaan tarkastella lääkkeiden vaikutustapoja tai kulkeutumista ruuansulatuskanavassa. Luotettavan lääketiedon etsiminen ja lääkkeiden markkinointi sopivat äidinkielen oppiaineeseen. Kotitaloudessa taas voidaan pohtia, miten lääkkeet eroavat ravintolisistä tai miten lääkkeet tulee hävittää. Aihe liittyy myös kemiaan: voidaan käydä läpi esimerkiksi lääkkeiden vaikutustapoja, haittavaihtokutuksia ja niiden yleisyyttä tai vaikkapa lääkkeen elinkaarta molekyylistä apteekissa myytäväksi valmisteksi.

Lääkekasvatussivusto otettiin hyvin vastaan

Fimean lääkekasvatussivustolla oli kevätlukukauden 2013 aikana tasaisesti noin 500 käyttäjää viikossa. Koska sisältö on suunnattu opettajille, näkyvät näiden lomakaudet selvästi sivuston kävijämäärissä: esimerkiksi toukokuun viimeisellä viikolla lukukauden päättyessä kävijämäärät laskivat huomasti. Käytetyimmät osiot ovat 7.–9.-luokkalaisille suunnatut opiskelukokonaisuudet ja tehtäväideat sekä materiaalipankki, josta löytyy kaikille hyödyllistä taustatietoa lääkkeistä sekä lääkkeiden oikeasta ja väärästä käytöstä.

Peruskoulujen lisäksi myös lukiot, ammattikorkeakoulut ja terveydenhuoltoalan oppilaitokset ovat löytäneet lääkekasvatussivuston. Vaikka sivuston sisällön varsinaisena kohderymänä ovatkin peruskouluikäiset lapset ja nuoret, käyvät varsinkin ylimpien luokka-asteiden tehtävät hyvin sovellettaviksi myös lukioikäisille oppilaille.

Myös yksityishenkilöitä käy sivuilla melko paljon. Hakukoneiden avulla tullaan ennen kaikkea tyypillisistä

lasten sairauksista kertoville sivuille lukemaan täsmätietoa; suosituimpia olivat keväällä korvatulehdus ja astma. Apteekkien suosiossa puolestaan ovat materiaalipankista ladattavat tiedostot. Lisäksi sivustolla vieraillaan jonkin verran terveyskeskuksista ja sairaaloista käsin.

Fimean sivustosta saama vapaamuotoinen palaute on ollut varsin myönteistä. Palautteen perusteella opettajat kokevat sivuston hyödylliseksi ja valmiit opiskelukokonaisuudet tehtävineen käyttökelpoisiksi. Palautetta antaneet ovat maininneet sivuston myös olennaisesti helpottavan lääkekasvatukseen varattujen oppituntien suunnittelua.

Opettajat ovatkin olleet sisällön suunnittelussa mukana alusta asti. Sen luomisen ja kehittämisen alkusäyksenä toimi Itä-Suomen yliopistossa vuonna 2002 tehty laaja tutkimus, jossa muun muassa haastateltiin lapsia ja toteutettiin opettajille kysely. Yhteistyö yliopiston kanssa jatkuu edelleen, ja muun muassa uusimmat sivustolle tarkoitetut opiskelukokonaisuudet on kehitetty yhteistyössä Joensuun normaalikoulun kanssa.

Ruotsinkielinen versio valmisteilla

Kevätlukukauden 2014 alkuun mennessä lääkekasvatussivuston sisältö julkaistaan kokonaisuudessaan myös ruotsin kielellä. Käännökset ovat parhaillaan työn alla. Myös sivuston käyttäjiä ihastuttanut **Hannu Konttisen** luoma kuvitus käännetään tekstiosiltaan ruotsiksi.

Opettajilta saadussa palautteessa on toivottu sivustolle myös erityisryhmille, kuten viittomakielisille oppilaille, suunnattua sisältöä. Fimea ottaa palautteen huomioon sivuston myöhemmässä jatkokehitysvaiheessa, jossa sivustolle on tarkoitus tuoda myös suoraan oppilaille suunnattua sisältöä. ■

Kirjallisuutta

Hämeen-Anttila K. Lääkekasvatus terveystiedossa – huomio väärinkäytöstä lääkkeiden oikeaan käyttöön. Teoksessa: Kannas L, Tyrväinen H, toim. Virikkeitä terveystiedon opetukseen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto; 2005.

Hämeen-Anttila K, ym. Developing a medicine education program in Finland: Lessons learned. Health Policy 2006; 78: 272–83.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea. Kokemuksia lasten lääkekasvatuksesta. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 1/2013. Helsinki: Fimea; 2013.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea. Tiedolla järkevään lääkkeiden käyttöön. Lääkeinformaatiotoiminnan nykytila ja strategia vuoteen 2020. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 1/2012. Helsinki: Fimea; 2012.

Opetushallitus. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy; 2004.

Fimean lääkekasvatussivusto on osoitteessa www.laakekasvatus.fi.

Sivusto on tuotettu riippumattomasti, eikä mikään lääkeyritys ole missään vaiheessa ollut tukemassaan sen kehittämistä.